

РОЗВИТОК І ПОШИРЕННЯ СЕПТОРІОЗУ ПШЕНИЦІ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

Антипова Л.К., доктор с.-г. наук, професор

e-mail: antipova_2001@ukr.net

Миколаївський національний аграрний університет

*Шановалов А.І., начальник відділу прогнозування,
фітосанітарної діагностики та аналізу ризиків*

Головне управління Держпродспоживслужби у Миколаївській області

Пшениця озима є основною продовольчою культурою в зерновиробництві країни. Для підвищення її врожайності необхідний пошук шляхів удосконалення технологій вирощування цієї культури, зокрема розробки надійних заходів захисту рослин. Для того щоб захищати рослини від хвороб, важливо знати ступінь розповсюдження, розвитку і їх шкідливості, накопичення і можливість збереження до наступного вегетаційного періоду або фенофази інфекційного початку тощо.

Септоріоз листя (*Septoria tritici* Rob.et Desm.) і септоріоз колоса (*Septoria nodorum*) відносять до одних із основних хвороб пшениці [1-3].

В осінній період 2016 року у посівах пшениці озимої на Миколаївщині плямистості рослин значного розвитку не мали. Інфекційний запас зберігався лише на 1-5% рослин озимини. Водночас, тепла погода весною 2017 р. сприяла відновленню розвитку хвороб досить рано. Вже в березні відмічали нове ураження рослин септоріозом за позитивного впливу погодних умов на збудника. У фазу трубкування було уражено 7, а у фазу колосіння - 10% рослин за розвитку хвороби 5 і 10% відповідно. Максимального поширення плямистості набули у фазу молочної стиглості зерна. Так, в агрофітоценозах пшениці септоріоз уразив 60-100% площ та 15-30% рослин за середнього та сильного розвитку хвороби.

Осінній період 2017 року сприяв повсюдному розвитку плямистостей. За даними проведених обліків встановлено, що інфекційний запас септоріозу зберігався на 20% обстежених площ пшениці та 3-12, максимально до 30% рослин.

Відновлення розвитку хвороб навесні 2018 року спостерігали в I декаді квітня. Незначна кількість опадів (в межах 4-21% норми) протягом квітня та відповідно низька вологість повітря (61-65%) стримували поширення та активний розвиток вище зазначеної хвороби. У фазу молочної стиглості зерна плямистості (як і в 2017 р.) набули максимального поширення. Так, на посівах пшениці септоріоз уразив 20-30% рослин, за середнього та сильного розвитку хвороби.

Осінній період зазначеного року був сприятливим для розвитку плямистостей. На основі обстеження (моніторингу) встановлено, що інфекційний запас септоріозу зберігався на 10-20% обстежених площ пшениці та 2-3% рослин.

Відновлення розвитку хвороб навесні 2019 року відзначене досить рано - в III декаді березня. Сприятливою для поширення хвороби була друга декада квітня, коли випало біля 320% декадної норми опадів, а вологість повітря знаходилася в межах 80%. У цей період відбувалося активне ураження рослин та розповсюдження плямистостей. Максимального поширення вони набули у фазу молочної стиглості зерна. Так, на посівах пшениці септоріоз уразив 20-40% рослин. В осінній період 2019 року на 2-5% рослин пшениці септоріоз мав осередкове поширення.

Вченими встановлено, що максимальна шкідливість захворювання септоріозом відмічена при пошкодженні трьох верхніх листків у період від початку колосіння до цвітіння культури, що призводить до повного всихання листків. При цьому до фази молочно-воскової стиглості недобір врожаю може досягати 40%. Локальний розвиток захворювання вони відмічали щорічно, частота епіфітотій сягала в зоні їх дослідження п'ять років з десяти [3].

За даними інших дослідників, поширеність септоріозу до моменту молочно-воскової стиглості зерна, зазвичай, досягала 100% у посівах досліджуваних сортів. Розвиток хвороби коливався у межах 25,1-27,4%. Середньосприйнятливими до септоріозу виявились сорти пшениці озимої Кубус, Лупус, Вдала. Вченими (на основі дисперсійного аналізу) встановлено значний вплив фунгіцидів (40,08 %) і погодних умов на формування продуктивності культури (47,33 %). Менший вплив на продуктивність пшениці озимої мали сортові особливості (9,08 %) [2].

Отже, розвиток і поширення септоріозу, насамперед залежать від погодних умов, фази розвитку рослин, сорту, застосовуваних заходів захисту.

Список використаної літератури

1. Григор'єв В., Петрище О. Вплив сортових особливостей та фунгіцидів на розвиток септоріозу листя пшениці озимої. *Актуальні питання сучасних технологій вирощування сільськогосподарських культур в умовах змін клімату: збірник наукових праць всеукр. наук.-практ. конф. Кам'янець-Подільський, 15–16 червня 2017 р. Тернопіль : Крок, 2017. С. 193–195.*
2. Олейніков Є. С. Поширення та розвиток основних хвороб пшениці озимої. *Вісник ЦНЗ АПВ Харківської області. 2013. Вип. 14. С. 106–113.*
3. Сухомуд О. Г., Любич В. В. Ступінь прояву та розповсюдженість септоріозу листків пшениці озимої залежно від сорту. *Селекція і насінництво. 2013. Вип. 103. С. 248–255.*